

Justitiedepartementet

2025-03-19

Remissvar: Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter

(Ds 2024:31)

Sveriges universitetslärare och forskare, SULF avger härmed remissvar på denna promemoria.

SULF är ett förbund inom Saco som organiserar lärare, forskare och doktorander och som samlar mer än 22 700 medlemmar.

SULF har under lång tid påtalat att bestämmelserna i utlänningslagen och utlänningsförordningen är mycket problematiska för de högkvalificerade personer som kommer till Sverige för att bedriva forskning eller forskarstudier. De utgör en kompetens som Sverige behöver både nu och i framtiden. SULF välkomnar därför att utredningen genomförts och förbundet anser att de förslag som läggs fram kommer att bidra till att göra Sverige mer attraktivt för målgruppen.

Med det sagt anser SULF dock att det finns utrymme för att förändra vissa av förslagen för att ytterligare förbättra dem. Förbundet ser också en del problem med vissa av förslagen. Vidare finns en del frågor som utredningen inte lämnat förslag kring men som skulle kunna förbättra situationen. Dessa redovisas nedan under rubriken övriga synpunkter.

En av de viktigaste faktorerna för att Sverige ska vara attraktivt är att villkoren för att beviljas uppehållstillstånd, och inte minst ett permanent sådant, är tydliga, stabila över tid och att de beslut som fattas utifrån regelverket är förutsägbara för den som uppfyller uppställda krav så att målgruppen kan planera sin framtid. I den mån det finns osäkerhet och en bristande förutsägbarhet finns det stor risk att Sverige går miste om kompetens vi behöver och som vi redan satsat stora resurser på.

Utredningen hade inte i uppdrag att lämna förslag kring Migrationsverkets hantering av ärenden som rör forskare och studenter, men SULF vill betona att utredningens förslag inte kommer ge den önskade effekten, att göra Sverige mer attraktivt, om inte handläggningstiderna hos Migrationsverket kortas ner betydligt. Inte heller kommer regelverket bli förutsägbart om handläggningstiden i ett enskilt ärende avgör utgången av en ansökan. SULF anser därför att regeringen måste komplettera författningsförslagen med andra åtgärder såsom tydliga uppdrag till Migrationsverket och vid behov riktade resursförstärkningar till myndigheten.

SULF anser vidare att det är viktigt att de nya bestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt. Regeringen bör därför överväga om en del av förslagen ska brytas ut så att de kan träda i kraft tidigare. Det gäller inte minst förslagen om att kunna byta uppehållstillstånd utan att lämna Sverige, att kunna söka permanent uppehållstillstånd under tid då man har ett gällande uppehållstillstånd, samt förslaget om att man ska kunna lämna Sverige under den tid en ansökan om fortsatt uppehållstillstånd prövas.

Mot bakgrund av den snabba nedmonteringen av den akademiska friheten i USA är det än mer angeläget att nya och bättre migrationsrättsliga regler snabbt kommer på plats om Sverige ska kunna locka till sig ledande forskare av olika nationaliteter som inte längre ser en framtid där.

SULF:s inställning och resonemang

Inledningsvis sammanfattar vi vårt ställningstagande kring de olika förslagen i utredningen. Därefter utvecklar vi skälen som ligger bakom vår uppfattning om de förslag som utredningen lämnar.

SULF tillstyrker:

- att kvalifikationstiden för ansökan om permanent uppehållstillstånd i vissa fall kortas ner för doktorander, forskare och innehavare av EU-blåkort. Vi anser dock att ansökan ska kunna göras redan efter två år. Därutöver bör det allvarligt övervägas om denna bestämmelse även bör inbegripa fler högkvalificerade arbetskraftsinvandrare såsom doktorander (så kallade industridoktorander) och forskare som är anställda av andra huvudmän än högskolor och därför kan ha vanliga arbetstillstånd
- att ett permanent uppehållstillstånd ska kunna beviljas en sökande som redan innehar ett tidsbegränsat uppehållstillstånd
- att doktorander ska kunna ges uppehållstillstånd för forskning givet att vissa problem som är förknippade med detta tillstånd, såsom att deras barn som föds här inte kan söka uppehållstillstånd från Sverige, samtidigt undanröjs på det sätt utredningen föreslår
- att ett uppehållstillstånd för att söka arbete m.m. efter avslutade forskarstudier eller avslutad forskning ska kunna gälla i 18 månader men

förbundet anser att detsamma ska kunna gälla för andra studenter som avslutat högre utbildning

- att nationell visering ska kunna ges till den som sökt nytt uppehållstillstånd
- att familjemedlemmar till forskare och studerande i större utsträckning ska kunna söka uppehållstillstånd från Sverige. Som nämns nedan behöver det dock utredas om fler undantag från kravet på arbetstillstånd behöver införas för att förslaget ska få önskad effekt
- att personer som omfattas av massflyktsdirektivet ska kunna söka uppehållstillstånd från Sverige
- att kravet på godtagbara studier förtydligas och att de ligger på samma nivå som för att erhålla studiemedel. Ett utrymme behövs för undantag om det föreligger särskilda skäl, såsom sjukdom
- att möjligheten att byta från ett uppehållstillstånd för studier ska kunna göras först efter två terminer
- att medföljande familjemedlemmar till en studerande ska kunna få sitt uppehållstillstånd återkallat om den studerandes uppehållstillstånd återkallas. Det är dock viktigt med en ventil för särskilda skäl, t.ex. om våld i nära relation föreligger

SULF avstyrker:

- att personer med uppehållstillstånd för studier endast ska få arbeta 15 timmar per vecka vid sidan om sina studier. Vi bedömer att förslaget skapar fler problem än det löser vad gäller det begränsade missbruk som kan finnas och att en skärpning av kraven på studieprestation är tillräckligt. Ett särskilt stort problem är om bestämmelsen skulle leda till att begränsningen kring möjligheten att arbeta kvarstår även efter att examen avlagts
- att medborgarskap ska registreras i studiedokumentationssystemen
- att den sökande ska behöva ange en bostadsadress i Sverige
- att avgiftsskyldighet vad gäller studier ska införas för medföljande familjemedlemmar då förbundets principiella inställning är att studier ska vara avgiftsfria för alla och att studieavgifter hämmar internationalisering, gör Sverige mindre attraktivt för talanger, i längden ger negativa effekter på ekonomin och dessutom utgör en administrativ börda för lärosätena. Således bör snarare avgiftsskyldigheten i sin helhet slopas

SULF anser att följande förslag går i rätt riktning men behöver justeras eller förtydligas:

- att försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd föreslås förtydligas i utlänningsförordningen. Dock befarar SULF att förslaget fortsatt kommer leda till fortsatt oförutsägbarhet, inte minst mot bakgrund av de ofta långa och varierande handläggningstiderna, varför försörjningssituationen vid ansökningstillfället bör kunna beaktas om det är mer gynnsamt för den sökande för att skapa förutsägbarhet och ge möjlighet till karriärplanering. I första hand anser SULF dock att försörjningskravet helt bör slopas för målgruppen
- att stipendier för doktorander ska kunna tillgodoräknas för att uppfylla försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd välkomnas. Att även kunna tillgodoräkna stipendier för postdoktoral meritering skulle ge större effekt i den önskade riktningen. SULF:s uppfattning är dock att alla stipendier för doktorander och forskare ska ersättas av anställningar

- att införa en möjlighet att lämna Sverige och, efter ansökan, få återvända under den tid en ansökan om nytt uppehållstillstånd prövas. Förslaget i sig är bra, men det finns risk för att handläggningstiden blir så lång att det i praktiken inte kommer förändra situationen. Det bör därför övervägas om en möjlighet (nationell visering) att lämna Sverige under handläggningstiden och kunna återvända automatiskt ska ges till alla inom målgruppen om en ansökan om nytt uppehållstillstånd har lämnats in i tid

SULF anser att följande frågor behöver belysas ytterligare:

- Försäkringskassan har i sitt remissvar pekat på att vissa frågor kring möjligheten att behålla bosättningsbaserade förmåner under den tid en ansökan om nytt uppehållstillstånd prövas behöver analyseras ytterligare mot bakgrund av att fler möjligheter till byte av uppehållstillstånd inifrån Sverige föreslås införas. SULF instämmer i detta och inriktningen bör vara att alla de byten av uppehållstillstånd som idag är möjliga för målgrupperna i denna utredning och de nya möjligheter som införs ska ge rätt till bibehållna förmåner
- SULF anser att vidare utredning behövs om fler undantag från kravet på arbetstillstånd behöver införas i utlänningsförordningen med anledning av de förslag som lämnas vad gäller ökade möjligheter för målgrupperna och deras familjemedlemmar att byta uppehållstillstånd utan att lämna Sverige
- Det finns idag problem i samband med utsändning av doktorander och forskare för arbete utomlands som innebär ett hinder för de berörda att senare erhålla permanent uppehållstillstånd. Utredningen adresserar inte detta.
- Idag kan familjemedlemmar till en person som erhåller permanent uppehållstillstånd inte få uppehållstillstånd genom anknytning om familjemedlemmen fyller 18 år, något som i vissa fall är möjligt om anknytningspersonen har ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. SULF anser att åldersgränsen bör höjas till 21 år i linje med vad som gäller för uppehållsrätt
- Det behöver belysas vilket uppehållstillstånd som industridoktorander och forskare anställda utanför högskolan ska ha och vilka konsekvenserna blir beroende på vilket tillstånd som beviljas
- SULF anser att användningen av stipendier som försörjning för doktorander och forskare är problematisk och att det bör utredas hur dessa snarast möjligt kan ersättas med anställningar
- Säkerhetsfrågor har under senare tid kommit i fokus. Det är viktigt, men SULF upplever att bedömningarna ibland görs utifrån medborgarskap snarare än utifrån individuella bedömningar vilket skapar problem
- Ett stort problem som idag drabbar många i målgruppen för denna utredning är långa handläggningstider vilket skapar problem och oförutsägbarhet för enskilda och arbetsgivare. Detta måste adresseras på lämpligt sätt
- Förslaget om att vissa handlingar ska visas upp för att uppehållstillstånd ska kunna beviljas kan innebära svårigheter med att locka kvalificerade personer till Sverige om det leder till längre handläggningstider eller andra problem varför det bör utredas om detta krav ska ställas generellt för alla som omfattas av 5 b kap. utlänningslagen

Kommentarer kring förslagen i utredningen

Nedan redogörs för skälen till våra ställningstaganden kring de konkreta förslagen och bedömningarna i utredningen.

5.2

Förslag: En studerande på forskarnivå ska kunna ingå mottagningsavtal med en forskningshuvudman samt ansöka om och beviljas uppehållstillstånd för forskning eller forskning vid rörlighet för längre vistelse.

Bedömning: Det bör även fortsättningsvis vara möjligt för en student på forskarnivå som inte ingått något mottagningsavtal att ansöka om och beviljas uppehållstillstånd för studier inom högre utbildning eller för besök.

SULF tillstyrker förslaget att doktorander ska kunna få uppehållstillstånd för forskning. Dock är det idag så att det finns ett antal problem som specifikt drabbar den som har uppehållstillstånd för forskning eller är medföljande familjemedlem till en sådan person. Det handlar här inte minst om att barn som föds i Sverige inte kan söka uppehållstillstånd inifrån landet. Utredningen har lagt fram andra förslag i syfte att komma tillrätta med dessa problem och det är viktigt att även dessa förslag genomförs.

Vi bedömer att ett uppehållstillstånd för forskning kan ha flera fördelar för en doktorand såsom ökade möjligheter att under en tid verka i andra länder. Här finns dock ett problem som behöver lösas och det handlar om möjligheten att erhålla permanent uppehållstillstånd när under en del av tiden arbetat utomlands inom ramen för sin forskarutbildning/forskning (se nedan under Övriga synpunkter).

Genom att ge doktorander uppehållstillstånd för forskning undviker man också en del problem som kan uppkomma om möjligheten att arbeta vid sidan om studierna begränsas (se punkt 6.2 nedan).

En fråga som är oklar för oss och som kan behöva belysas ytterligare är vilket uppehållstillstånd som ges till doktorander som är anställda utanför högskolan (så kallade industridoktorander) samt till forskare som arbetar för exempelvis företag? En del sådana huvudmän är godkända för forskartillstånd, andra inte. De som är godkända kan dock ändå välja vanliga arbetstillstånd vilket påverkar möjligheterna för en sådan doktorand/forskare exempelvis vid ansökan om permanent uppehållstillstånd samt att de inte kan ansöka om tillstånd för att söka arbete efter att ha avslutad forskning/studier. Det finns alltså risk för att villkoren för dessa forskare/doktorander inte blir lika gynnsamma vilket kan motverka ambitionen att behålla dem i Sverige.

5.3.1

Bedömning: Den nuvarande tolkningen, enligt MIG 2023:18, av kravet på varaktig försörjning vid en ansökan om permanent uppehållstillstånd är välavvägd. Det sätt som kravet på varaktig försörjning har tolkats bör dock framöver komma till uttryck i förordning, i stället för att fortsatt överlämnas till rättstillämpningen. Det

bör i förordning anges att försörjningsförmågan måste ha en viss varaktighet och att en sådan varaktighet ska anses föreligga om det med hänsyn till samtliga omständigheter vid en prognos framstår som sannolikt att utlänningen kommer att ha en tillräckligt stor inkomst för att kunna försörja sig i framtiden. Vid bedömningen bör även beaktas om utlänningen före prövningstillfället har haft en tillräcklig och kontinuerlig försörjningsförmåga under en längre tid.

SULF anser att detta förslag är ett steg i rätt riktning men att det inte är tillräckligt. I grund och botten är ett krav på framtida inkomst med en viss varaktighet problematiskt av flera skäl. Det är vanligt med tidsbegränsade anställningar inom högskolan där varaktigheten kan variera även om de ofta förnyas. Detta tillsammans med kravet att varaktigheten ska bedömas vid prövningstillfället och inte kan bedömas vid ansökningstillfället gör dels att utgången av en ansökan är oförutsägbar, dels att en längre anställning ändå kan visa sig otillräcklig om handläggningstiden blir för lång. Oförutsägbarhet kring framtiden är ett av de största skälen till att dessa personer överväger att lämna Sverige. Förbundet befarar att dessa problem kommer kvarstå även med det förslag utredningen lämnar eftersom det kommer bero på hur Migrationsverket och domstolarna i framtiden tolkar bestämmelsen samt handläggningstiden för enskilda ärenden.

Utanför högskolan är det istället vanligt med provanställningar och erfarenheter hittills visar att det även här finns en stor osäkerhet kring hur dessa bedöms i förhållande till kravet på framtida försörjning. Att bedöma hur sannolikt det är att en provanställning kommer övergå i en tillsvidareanställning är en grannliga uppgift då den beror på ett antal faktorer som inte så lätt låter sig förutses i enskilda fall. Eftersom de allra flesta provanställningar ändå leder till att anställningen övergår till en tillsvidareanställning bör det finnas en presumtion om att en provanställning ska anses uppfylla försörjningskravet och det bör skrivas in i förordningen om försörjningskravet behålls.

Med detta sagt anser SULF i första hand att försörjningskravet helt ska slopas för personer som innehaft uppehållstillstånd för forskarstudier, forskning eller haft EU-blåkort. Dessa personer kommer inte utgöra en belastning för samhället utan är istället en stor tillgång och de har lätt att få arbete, även om det handlar om tidsbegränsade anställningar i vissa fall. Som nämns ovan är oförutsägbarhet något som ökar risken för att de lämnar Sverige för arbete i andra länder. Det näst bästa vore om försörjningskravet kan anses uppfyllt även om det inte är uppfyllt vid prövningstillfället men väl vid ansökningstillfället och/eller att försörjningskravet kortas ner till sex månader för målgruppen. På så sätt undviker man att handläggningstiden blir avgörande för om en ansökan kan beviljas eller inte och därmed risken för att utfallet i två i övrigt identiska fall blir olika.

Utöver detta bör det, genom en ändring av högskoleförordningen, införas en möjlighet att redan vid antagning anställa en doktorand under hela studietiden och inte i maximalt ett eller två år som idag är fallet då det skulle minska osäkerheten kring hur försörjningskravet kommer bedömas.

Sammanfattningsvis anser SULF att:

- Försörjningskravet ska slopas helt för de som haft uppehållstillstånd för forskning, forskarstudier eller haft EU-blåkort under den tid som krävs för att vara kvalificerad för permanent uppehållstillstånd

- I andra hand att försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd ska kortas ner samt att det ska kunna uppfyllas genom att den sökande visar på en varaktig försörjningsförmåga antingen vid ansökningstillfället eller vid prövningstillfället
- våra synpunkter i övrigt enligt ovan också beaktas

5.3.2

Bedömning: En utlänning bör kunna uppfylla kravet på tillräcklig försörjningsförmåga enligt 5 kap. 7 § utlänningslagen om han eller hon har inkomst från studiefinansiering i form av stipendium som uppfyller kraven enligt 7 kap. 36 § högskoleförordningen (1993:100).

Förbundets generella inställning är att stipendier inte ska användas som försörjning inom forskarutbildning eller forskning utan att de ska ersättas av anställningar då stipendier har många baksidor för såväl individen som för lärosätena. Med detta sagt är utredningens förslag ett steg i rätt riktning, men vi bedömer att det kommer att få begränsad effekt. Det beror på att det idag endast är tillåtet att använda stipendier för doktorander i ett år utom i vissa fall. För det fall ett stipendium bara kan användas i ett år får doktoranden därefter en anställning. Vi ser därför att denna nya bestämmelse kan förbättra situationen för doktorander som kan ha stipendium i mer än ett år samt för den som tidigare under viss tid haft andra uppehållstillstånd som kan kvalificera för permanent uppehållstillstånd och därefter påbörjar en forskarutbildning med stipendium. Således är det bra om den föreslagna bestämmelsen införs, men den kommer sannolikt ha begränsad effekt.

Vad som skulle ha större effekt vore att även stipendier för postdoktorer kunde medräknas för att uppfylla försörjningskravet. Det är som sägs ovan förvisso djupt problematiskt att stipendier används istället för anställningar för forskare men så länge de finns kvar bör de kunna tas med som en försörjningskälla som kan kvalificera för permanent uppehållstillstånd.

5.3.3

Förslag: En utlänning ska kunna beviljas ett permanent uppehållstillstånd om han eller hon sedan minst tre år har ett uppehållstillstånd för forskning, forskning vid rörlighet för längre vistelse eller studier som avser utbildning på forskarnivå, eller ett av Sverige utfärdat EU-blåkort. Förutsättningarna att erhålla permanent uppehållstillstånd ska förtydligas så att det i bestämmelserna uttryckligen framgår att permanent uppehållstillstånd kan beviljas en utlänning som i sammanlagt fyra år under de senaste sju åren har haft uppehållstillstånd för arbete, forskning, forskning vid rörlighet för längre vistelse eller studier som avser utbildning på forskarnivå, eller ett av Sverige utfärdat EU-blåkort, ICT-tillstånd, ICT-tillstånd för rörlighet för längre vistelse eller tillstånd för säsongarbete. En ansökan om permanent uppehållstillstånd ska få göras inifrån landet.

Även detta förslag är ett steg i rätt riktning. Dock anser SULF att det ska räcka med två års uppehållstillstånd för att kunna ansöka om permanent uppehållstillstånd. Skälen till detta är flera. I utredningen redogörs det för att egenföretagare redan idag kan ansöka efter två år och till skälen för detta. SULF anser att dessa skäl är minst lika giltiga för doktorander och forskare. Att ha

samma kvalifikationstid skulle också göra regelverket mer enhetligt än att ha tre olika tidsgränser i samma bestämmelse (två, tre och fyra år med uppehållstillstånd). Vidare skulle det göra det lättare för en doktorand eller forskare att kunna tillgodoräkna sig återstående tid i anställning om kravet på framtida försörjningsförmåga bibehålls i linje med vad som idag gäller i och med att en anställning som doktorand innehas under tid som motsvarar fyra år heltidsstudier. Om det är möjligt att ansöka efter två år kommer återstående tid att räcka för att uppfylla försörjningskravet och två år torde också räcka för att man ska kunna bedöma om doktoranden kommer att kunna fullfölja sin forskarutbildning med framgång. Vi vet också att genomströmningen för doktorander är hög och att det även gäller doktorander från länder utanför EES. Detta är också ett av skälen till att Migrationsverket idag ger doktorander uppehållstillstånd i fyra år redan vid antagning.

När det gäller forskare i den tidiga karriären efter doktorsexamen är det vanligt att de innehar en tidsbegränsad postdoktoranställning enligt det centrala kollektivavtalet mellan Arbetsgivarverket och de fackliga organisationerna. En sådan anställning ska enligt avtalet vara i minst två och högst tre år. För en person som inte sedan tidigare verkat i Sverige är således en tidsgräns på tre år för lång för att en ansökan ska kunna göras under den tid anställningen består.

SULF anser att det finns anledning att överväga om bestämmelsen om att ansökan ska kunna göras efter tre år även ska innefatta de som haft arbetstillstånd. I denna grupp kan det finnas forskare och doktorander anställda utanför högskolan, men också andra högkvalificerade personer. I och med det lönegolv som nu finns för beviljande av arbetstillstånd, och den ytterligare höjning av detta som kan komma att införas, kommer de allra flesta att tillhöra den kategorin.

5.3.4

Förslag: Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd ska, på utlänningens begäran, få återkallas om utlänningen under tillståndstiden ansöker om och beviljas ett permanent uppehållstillstånd enligt 5 kap. 5 § utlänningslagen. Detsamma ska gälla om utlänningen har ett av Sverige utfärdat EU-blåkort, ICT-tillstånd, ICT-tillstånd för rörlighet för längre vistelse eller tillstånd för säsongarbete.

SULF anser att detta är en mycket viktig förändring och det är i flera avseenden kanske det viktigaste av alla förslag utredningen lämnar. I utredningen beskrivs den problematik som idag råder mycket väl och vi instämmer med utredningen när de säger att detta förslag behöver genomföras för att flera övriga förslag ska få en önskad effekt.

5.3.5

Bedömning: Några författningsändringar behövs inte för att familjemedlemmar till forskare och doktorander ska kunna beviljas uppehållstillstånd.

Förbundet instämmer med bedömningen, men som anges på annan plats i vårt remissvar kan regelverket familjemedlemmarnas möjlighet att arbeta behöva utredas vidare då de ofta också är högkvalificerade.

5.4

Förslag: Uppehållstillstånd för att söka arbete eller undersöka förutsättningarna för att bedriva näringsverksamhet i Sverige efter slutförd forskning eller studier på forskarnivå ska kunna beviljas för en tid av 18 månader.

SULF välkomnar detta förslag och att det är en möjlighet för den sökande och inte ett krav utifrån att den berörda ska kunna försörja sig under tillståndstiden och den förmågan kan variera mellan olika individer. Dock kan förslaget med fördel utsträckas till att gälla alla som avlagt examen från högre utbildning.

5.5

Bedömning: En utlänning som

- med stöd av 5 b kap. 15 § andra stycket 1 eller 16 § utlänningslagen ansöker om förlängning av ett uppehållstillstånd för forskning, forskning vid rörlighet för längre vistelse eller studier på forskarnivå,
- med stöd av 5 b kap. 15 § andra stycket 2 utlänningslagen, eller – om förslaget i SOU 2024:15 om ändring i paragrafen genomförs – inom giltighetstiden för ett uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller slutförda studier och förutsättningarna för det tillståndet varit uppfyllda, ansöker om ett uppehållstillstånd för forskning eller studier på forskarnivå,
- med stöd av 5 b kap. 16 § utlänningslagen ansöker om ett uppehållstillstånd efter slutförd forskning eller, om utlänningen slutfört en utbildning på forskarnivå, ett uppehållstillstånd efter slutförda studier, eller
- under tillståndstiden för ett uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1–3, 7 eller 8 § utlänningslagen har ansökt om permanent uppehållstillstånd enligt 5 kap. 5 § utlänningslagen,

bör kunna ansöka om nationell visering vid utlandsresor som antingen har anknytning till den forskning eller de studier på forskningsnivå som han eller hon bedriver eller har bedrivit eller görs för att besöka utlänningens familj i utlandet. Motsvarande möjlighet att beviljas nationell visering bör införas för en utlänning som har ansökt om uppehållstillstånd eller förlängt uppehållstillstånd som familjemedlem. Bestämmelser med sådan innebörd bör införas i utlänningsförordningen.

SULF välkomnar detta förslag. I nuläget är det många i målgruppen som blir fast i Sverige under den tid en ansökan om nytt uppehållstillstånd handläggs vilket kan hämma deras karriär eller leda till att de permanent väljer att lämna Sverige för andra länder. De kan heller inte utan risk besöka släktingar i hemlandet som exempelvis är svårt sjuka eller för begravningar.

Förbundet ser dock en risk för att handläggningstiden för en ansökan om nationell visering ändå kan bli så lång att bestämmelsen för begränsad effekt, inte minst vid akuta händelser. SULF anser därför att en nationell visering för de situationer utredningen tar upp automatiskt ska ges i samband med att ansökan om nytt uppehållstillstånd inges.

5.6

Förslag: En ansökan om tillstånd enligt 5 b kap. utlänningslagen, 6 a kap. utlänningslagen eller 6 b kap. 14 § utlänningslagen ska kunna ges in och beviljas inifrån landet om det finns synnerliga skäl. Familjemedlemmar till utlänningar med uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2, 7 eller 8 § utlänningslagen eller enligt 5 b kap. 3 § utlänningslagen som antingen slutfört studier som motsvarar 30 högskolepoäng eller fullföljt en termin vid forskarutbildning, ska kunna ansöka om uppehållstillstånd för forskning eller studier inom högre utbildning som avser studier på forskarnivå inifrån landet. Utlänningar med uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1–3, 7 eller 8 § utlänningslagen ska kunna ansöka om uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 19 § utlänningslagen inifrån landet. Bedömning: Utlänningar med uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1–3, 7 eller 8 § utlänningslagen bör kunna ansöka om uppehållstillstånd enligt 4 a kap. 6 § utlänningsförordningen inifrån landet.

Detta är förslag som torde åtgärda de problem som idag finns vad gäller byte av uppehållstillstånd utan att den sökande ska behöva lämna Sverige. Utredningen redogör på ett bra sätt för den problematik som finns och skälen för att regelverket behöver förändras. Det kan noteras att vissa av dessa ändringar finns med i SOU 2024:15, men då det tycks dröja med genomförande av förslagen i denna utredning är det viktigt att förslagen ändå genomförs så snart som möjligt.

Inte minst viktigt är att den som innehar ett tillstånd med stöd av 5b kap. 7 eller 8 § för att söka arbete efter avslutade studier eller avslutad forskning kan söka uppehållstillstånd för forskning eller forskarutbildning från Sverige. Ett sådant förslag finns med i SOU 2024:15 men även här är det viktigt att en sådan bestämmelse införs snarast möjligt.

Utredningen resonerar också om ett mer allmänt hållet undantag som inte skulle kräva att lika många situationer specifikt återges i författning. Det är något som kan övervägas för att undvika en alltför krånglig reglering och risken för att det igen blir så att ett byte av uppehållstillstånd som förefaller naturligt inte går att göra utan att den sökande lämnar Sverige på grund av att vissa situationer har förbisetts.

SULF anser vidare att det behöver analyseras om fler undantag från kravet på arbetstillstånd i 5 kap. utlänningsförordningen behöver införas med anledning av att fler personer kommer ha möjlighet att ansöka om uppehållstillstånd från Sverige. Detta i syfte att undvika att exempelvis en familjemedlem under en tid förhindras att ta ett arbete. Utredningen föreslår exempelvis att familjemedlemmar till utlänningar med uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1, 2, 7 eller 8 § utlänningslagen eller enligt 5 b kap. 3 § utlänningslagen ska kunna ansöka om uppehållstillstånd för forskning eller studier inom högre utbildning som avser studier på forskarnivå inifrån landet. Ett skäl till detta är att det är vanligt att sådana familjemedlemmar också är högkvalificerade. Som SULF tolkar utlänningsförordningens nuvarande bestämmelser är dock en sådan familjemedlem inte undantagen från kravet på arbetstillstånd under handläggningstiden på det sätt den som själv innehar ett sådant uppehållstillstånd är. Den bristen kan i så fall leda till att familjemedlemmen inte kommer kunna påbörja ett erbjudet arbete innan hen erhållit ett eget uppehållstillstånd som medger arbete. Detta riskerar vara ett stort hinder för såväl individen som

arbetsgivaren. Det enklaste vore att familjemedlemmar till, i vart fall, forskare och forskarstuderande var generellt undantagna från kravet på arbetstillstånd.

5.7

Förslag: Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 21 kap. utlänningslagen ska, på utlänningens begäran, få återkallas om utlänningen under tillståndstiden ansöker om och beviljas ett uppehållstillstånd för arbete enligt 5 kap. 10 § utlänningslagen i de fall som avses i 6 kap. 2 § första stycket utlänningslagen, för att bedriva näringsverksamhet enligt 5 kap. 10 a § utlänningslagen, för forskning enligt 5 b kap. 1 § utlänningslagen eller för studier inom högre utbildning enligt 5 b kap. 3 § utlänningslagen eller ett EU-blåkort enligt 6 a kap. 1 § utlänningslagen. Detsamma ska gälla för en utlänning som ansöker om och beviljas uppehållstillstånd som familjemedlem till en sådan utlänning. En utlänning ska i de nu aktuella situationerna kunna ansöka om det nya tillståndet inifrån landet. Möjligheten till återkallelse enligt ovan ska endast gälla om uppehållstillståndet enligt 21 kap. utlänningslagen har beviljats till följd av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i direktiv 2001/55/EG eller föreskrifter som meddelats av regeringen med stöd av 21 kap. 3 § utlänningslagen. Bestämmelserna om gästforskare i lagen om godkännande för forskningshuvudmän att ta emot gästforskare ska kunna tillämpas om en utlänning med uppehållstillstånd enligt 21 kap. utlänningslagen har begärt att hans eller hennes uppehållstillstånd ska återkallas

SULF välkomnar detta förslag och instämmer med utredningens bedömning och motivering till förslaget.

6.1

Bedömning: Det finns brister i det nuvarande regelverket för uppehållstillstånd för studier inom högre utbildning som medför att uppehållstillstånden kan missbrukas av utlänningar som vill komma till Sverige av andra orsaker än för att studera. Regelverket bör därför ändras i syfte att försvåra missbruk av systemet. Ändringarna bör samtidigt ske på ett sådant sätt att seriösa studenter inte påverkas på ett negativt sätt.

SULF konstaterar att Riksrevisionens rapport (RiR 2024:21) visar att det inte förekommer ett omfattande missbruk av uppehållstillstånd för studier. Vidare visar Universitetskanslersämbetets rapport (2024:13) att studenter från tredje land tar examen i minst lika stor utsträckning som svenska studenter. Förbundet anser därför att det är olyckligt om åtgärder vidtas som försvårar möjligheterna för Sverige att locka till sig kvalificerade personer till högre studier. Det begränsade missbruk som förekommer kan sannolikt mötas med bättre uppföljning av studieresultaten och de andra förslag som lagts fram av utredningen och av Riksrevisionen.

Särskilt olyckligt vore att begränsa möjligheten till arbete vid sidan om studierna.

6.2

Bedömning: Möjligheten att arbeta med ett uppehållstillstånd för studier bör begränsas till högst 15 timmar per vecka. Denna begränsning bör dock inte gälla sådant arbete som omfattar utbildning, administration, praktik, forskning eller konstnärlig forskning och som antingen utförs av utlänningen vid det lärosäte där utlänningen är antagen eller har anknytning till den utbildning som utlänningen bedriver. Förslag: Om en utlänning arbetat i högre utsträckning än vad som är tillåtet ska uppehållstillståndet kunna återkallas eller förlängning av tillståndet vägras.

SULF avstyrker förslaget.

Att begränsa möjligheten för den som innehar uppehållstillstånd för studier att arbeta vid sidan om sina studier kan förefalla som en rimlig åtgärd för att komma tillrätta med det begränsade missbruk som kan finnas. Vår bedömning är dock att utredningens övriga förslag på det området är tillräckliga för att säkerställa att studier bedrivs seriöst och att detta förslag skapar fler problem än det löser. Förbundet tror inte heller att det kommer vara effektivt vad gäller att stävja missbruk.

Skälen för vårt ställningstagande är flera.

Det kommer till att börja vara svårt att i praktiken kontrollera att någon inte arbetar mer än 15 timmar per vecka vilket gör att den arbetsgivare eller student som ändå vill ge sig på att missbruka systemet kommer kunna runda bestämmelsen. Vidare kan den enskilda hamna i en svår situation om man har en deltidsanställning som ryms inom ramen för 15 timmars arbete men som åläggs mertidsarbete utöver detta och måste vägra utföra sådant arbete för att undvika risk för att bli av med sitt uppehållstillstånd. I vissa yrken kan detta dessutom leda till risker för tredje man, t.ex. vid arbete inom vård och omsorg.

Att begränsa möjligheten att arbeta minskar också arbetskraftsutbudet in Sverige och det försämrar möjligheten till etablering på arbetsmarknaden under och efter studier. I vart fall bör det vara möjligt att arbeta mer än 15 timmar per vecka under ferier.

Ett mycket stort problem, som under alla omständigheter behöver utredas vidare, är om begränsningen av möjligheten att arbeta kvarstår även efter att examen avlagts i de fall man har, eller har haft, ett uppehållstillstånd för studier? Idag förhåller det sig så att en sådan person fortsatt har rätt att fritt arbeta även i väntan på att nytt uppehållstillstånd beviljas då villkoren i det tidigare tillståndet fortsätter gälla under den tiden. Om den föreslagna bestämmelsen leder till att begränsningen om 15 timmars arbete kvarstår kan en sådan person inte ta en anställning med större omfattning än 15 timmar per vecka, detta trots att studierna är avslutade. Det skulle vara ett stort hinder inte bara för individen utan också för arbetsgivaren. Vad gäller doktorander som innehaft anställning och uppehållstillstånd för studier kan en sådan begränsning också innebära att de inte kan få den arbetslöshetsersättning de annars skulle ha rätt till efter examen om så skulle behövas. Om bestämmelsen trots allt införs skulle det i vart fall behöva klargöras att begränsningen till 15 timmar arbete per vecka inte kvarstår efter att studierna avslutats.

Det är för förbundet uppenbart att vissa individer har större förmåga än andra att arbeta vid sidan om heltidsstudier. Därför bör det räcka att man säkerställer att den studerande sköter sina studier och att en begränsning kring möjligheten att arbeta inte behövs om denna kontroll blir tydligare. Därtill kommer att bestämmelsen inte kommer att träffa alla studerande från andra länder. Till att börja med har alla EES-medborgare rätt att arbeta fritt utan arbetstillstånd. Även tredjelandsmedborgare som har en familjemedlem som är EES-medborgare och som bor i Sverige har uppehållsrätt och inget av detta torde inte kunna inskränkas på nationell nivå. Det innebär således att vissa tredjelandsmedborgare kommer kunna arbeta fritt vid sidan om studier medan andra inte kommer kunna göra det.

Utredningen föreslår vissa undantag från begränsningen till 15 timmar arbete per vecka. Det gäller i de fall det finns viss koppling mellan arbetet och studierna. Det är välkommet av de skäl som anges i utredningen men det kan så klart finnas en risk att det i vissa fall blir fråga om bedömningar kring när undantag kan göras vilket skapar osäkerhet. Även av detta skäl är det bättre att helt avstå från att införa begränsningen.

6.3

Förslag: Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om vad som ska anses utgöra godtagbara framsteg i studier enligt 5 b kap. 18 och 22 §§ utlänningslagen. Bedömning: Det bör i förordning anges att en utlänning ska anses ha uppfyllt kravet på godtagbara framsteg i sina studier om

- han eller hon har klarat av 62,5 procent av de studier som ska ha bedrivits under det första studieåret med uppehållstillstånd för studier och 75 procent av de studier som ska ha bedrivits därefter, eller
- det med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet finns särskilda skäl.

Kravet bör gälla även vid bedömning av om godtagbara framsteg i utbildningen föreligger för innehavare av uppehållstillstånd för studier på uppdragsutbildningar och vissa specialiseringsutbildningar. Migrationsverket bör bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om godtagbara framsteg i studier.

SULF tillstyrker förslaget. Det förefaller rimligt att ställa samma krav på utländska studenter som för de studenter som har studiemedel. Med den föreslagna ventilen kring särskilda skäl kan det säkerställas att seriösa studenter inte drabbas negativt om de drabbas av något som utgör godtagbara skäl för en mindre omfattande studieprestation.

En fråga i sammanhanget är hur detta nya krav ska tillämpas inom forskarutbildningen, för det fall en doktorand har ett uppehållstillstånd för forskarstudier och inte för forskning? Detta på grund av att forskarutbildning inte, vid sidan om de kurser som ingår i utbildningen, inte så lätt låter sig mätas i termer av högskolepoäng i och med att det handlar om arbete med forskning. Samtidigt har SULF inte uppfattat att dessa bedömningar varit särskilt problematiska hittills och inte heller att sådana tillstånd har missbrukats varför vi förutsätter att dessa bedömningar kommer att göras på ungefär samma sätt som idag där man tar hänsyn till att doktoranden har följt sin individuella studieplan.

6.4

Förslag: För att en utlänning med ett uppehållstillstånd enligt 5 kap. 10 § eller 5 b kap. 3 § utlänningslagen ska få byta uppehållstillstånd inifrån landet ska det krävas att han eller hon först har slutfört en högskoleutbildning och utbildningen avser studier som motsvarar minst två terminer eller fullföljt två terminer vid forskarutbildning.

SULF tillstyrker förslaget. Det förefaller rimligt att studierna ska ha haft en viss omfattning i tid innan det blir aktuellt att byta till annat tillstånd.

6.5.1

Bedömning: Medföljande familjemedlemmar till en utlänning som har ett uppehållstillstånd för studier ska inte längre undantas från skyldigheten att betala anmälningsavgift eller studieavgift

SULF avstyrker förslaget med anledning att vi anser att all högskoleutbildning ska vara avgiftsfri för alla. Som sägs i utredningens inledning är tillströmning av studenter från andra länder en stor tillgång för Sverige och förbundet är övertygade om att det i längden är positivt om fler kommer till Sverige och stannar kvar här. Studieavgifter motverkar en sådan utveckling och innebär dessutom att lärosätena måste avsätta avsevärda administrativa resurser på att kontrollera avgiftsskyldighet och att ta in avgifter.

6.5.2

Bedömning: Upphållstillstånd för en familjemedlem till en utlänning med uppehållstillstånd för studier bör kunna återkallas även om

- anknytningen till den som har ett tillstånd bryts eller ett sådant tillstånd återkallas, eller
- familjemedlemmen utgör ett hot mot allmän ordning, allmän säkerhet eller allmän folkhälsa.

SULF tillstyrker förslaget, men det finns anledning att kunna beakta att det i vissa fall kan finnas särskilda skäl att inte återkalla ett sådant tillstånd, t.ex. om den berörda utsatts för våld i nära relation eller där liknande omständigheter råder.

6.6

Bedömning: Säkerhetspolisen bör beredas ökad tillgång till uppgifter från studieregistrarna, om uppgifterna behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra verksamhet som anges i 3 § polislagen (1984:387). Även Migrationsverket bör beredas sådan tillgång – och tillgång till uppgifter från antagningsregistret – om uppgifterna behövs i handläggningen av ärende om uppehållstillstånd. Uppgifterna bör kunna lämnas på medium för automatiserad behandling. Antagnings- och studieregistrarna bör innehålla uppgifter om medborgarskap. För uppgifter om medborgarskap som förekommer i antagningsregistret eller studieregistrarna bör allmänna gallringsregler gälla. Högskolornas underrättelseskyldighet gentemot Migrationsverket bör utvidgas på så sätt att högskolorna utan dröjsmål ska lämna ut uppgift om att en medborgare i en stat som inte omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz har antagits till en

utbildning. Därutöver bör underrättelseskyldigheten omfatta om en sådan student (1) inte har registrerat sig i tid på utbildningen, (2) har lämnat återbud på utbildningen, (3) beviljats anstånd, (4) inte infinner sig vid lärosätet för att påbörja utbildningen, (5) beviljats studieuppehåll, (6) begär avbrott på utbildningen, eller (7) avslutar utbildningen tidigare än planerat. Uppgifterna bör kunna lämnas på medium för automatiserad behandling.

SULF kan se att det finns skäl till en bättre uppföljning av de som kommer till Sverige för att studera i syfte att motverka missbruk. Det är i vart fall bättre, och sannolikt mer effektivt, än att begränsa möjligheten att arbeta vid sidan om studier. Förbundet avstyrker dock förslaget att medborgarskap ska registreras i ett offentligt register som antagnings- och studiegistren är. Detta då uppgifterna kan användas för att rikta hat, hot och våld mot personer med vissa medborgarskap eller för att främmande makt ska kunna kartlägga och bevaka vilka egna medborgare som finns i Sverige. Uppgift om medborgarskap finns redan idag hos Migrationsverket och det bör räcka med att de myndigheter som kan behöva ha tillgång till sådana uppgifter får tillgång till det via Migrationsverket men att sekretess i övrigt råder.

6.7

Förslag: En förutsättning för att beviljas ett uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1–8 §§ utlänningslagen ska vara att utlänningen visar upp handlingar som styrker att han eller hon uppfyller villkoren för uppehållstillståndet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka handlingar som utlänningen behöver visa upp enligt punkten. Bedömning: Det bör inte krävas att handlingarna ges in på visst språk.

Förslaget motiveras bland annat med att det kan underlätta handläggningen och om allt relevant underlag inlämnas av den sökande vilket kan korta handläggningstiderna. Syftet är således gott, men det förutsätter att det finns tydlig information till de sökande kring vilket underlag de behöver presentera. Utredningen konstaterar att det inte behövs motsvarande bestämmelser för uppdrags- och specialiseringsutbildningar bland annat för att det där inte finns misstankar om missbruk. Detsamma gäller, såvitt SULF vet, vad gäller uppehållstillstånden för forskning och forskarutbildning. Det är därför viktigt att föreskrifter kring krav på inlämnande av handlingar inte försvårar för dessa grupper att komma till Sverige utan att kraven är rimliga utifrån det man vill åstadkomma.

6.8

Förslag: En förutsättning för att beviljas uppehållstillstånd enligt 5 b kap. 1–8 §§ utlänningslagen ska vara att utlänningen lämnar uppgift om adress till den bostad i Sverige där han eller hon avser att bo under tillståndstiden. Bedömning: Skyldigheten att inge aktuella adressuppgifter i Sverige bör gälla även utlänningar som ansöker om uppehållstillstånd för studier på uppdragsutbildningar och vissa specialiseringsutbildningar. Regelverket vad gäller verkställighet av beslut om återkallelse av uppehållstillstånd bör inte ändras. Det bör inte heller införas möjligheter att spärra uppehållstillståndskort vid sådant beslut.

SULF avstyrker förslaget. Det är svårt för den som är på väg till Sverige att i förväg kunna ange en bostadsadress. Det bör räcka att den uppgiften inlämnas vid

ett senare tillfälle. I många fall kommer utlänningen att ansöka om folkbokföring för att få personnummer och tillgång till sjukvård med mera och då kommer uppgift om bostadsadress att finnas med. Införande av denna bestämmelse kan således komma att motverka syftet att göra Sverige mer attraktivt för forskare och studenter.

Vidare skulle den bestämmelse som förslås även omfatta forskare och doktorander trots att det såvitt förbundet vet inte finns några signaler om att sådana tillstånd missbrukas. Att införa en sådan bestämmelse skulle därför enbart riskera att ställa till med problem för dessa grupper vilket kan missgynna Sverige i konkurrensen med andra länder.

7.1

Förslag: Författningsändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2026.

Det är önskvärt om ikraftträdandet kan ske ännu tidigare då det brådskar att få nya bestämmelser på plats för att inte ännu fler forskare och doktorander ska lämna Sverige.

7.2

Förslag: I fråga om återkallelse av uppehållstillstånd som har beviljats före ikraftträdandet ska de äldre bestämmelserna om återkallelse gälla. Detta ska dock inte gälla såvitt avser de nya bestämmelserna som möjliggör återkallelse av uppehållstillstånd på egen begäran. Bedömning: För uppehållstillstånd som har beviljats före ikraftträdandet ska de äldre bestämmelserna om studenters rätt att arbeta utan arbetstillstånd gälla. I övrigt finns det inte något behov av övergångsbestämmelser.

SULF har inget att erinra mot förslaget, men vi uppfattar att utredningen kommer till slutsatsen att de nya bestämmelserna i övrigt ska tillämpas vid prövningstillfället och att det exempelvis innebär att förslaget om en kortare kvalifikationstid för permanent uppehållstillstånd får genomslag även för ansökningar som inlämnats före ikraftträdandet men där beslut ännu inte fattats.

Som nämns ovan avstyrker SULF förslaget om att begränsa studenters möjlighet att arbeta men om så sker är det viktigt med denna övergångsbestämmelse, men den borde utsträckas att gälla även i de fall ett tidigare uppehållstillstånd förnyas. Om en student som arbetar vid sidan om studierna kan visa hen uppfyller kraven för fortsatt uppehållstillstånd finns det ingen anledning att tro att fortsatt arbete vid sidan om studierna även framöver går att kombinera.

Övriga synpunkter

Villkor vid utsändning

SULF har i ett flertal fall noterat att personer som bedriver en del av sin forskning eller forskarutbildning utomlands, inom ramen för ett uppehållstillstånd för forskning eller forskarstudier, inte får tillgodoräkna sig den tiden vid en senare ansökan om permanent uppehållstillstånd, inte ens om det sker inom ramen för en anställning där personen sänts ut för arbete i annan stat. Detta riskerar att leda till att de berörda undviker sådant arbete i den mån det är möjligt vilket försvårar för alla inblandade och kan leda till att endast svenska medborgare och EES-

medborgare kan delta i internationellt utbyte. Det finns samtidigt exempel på att Migrationsverket eller domstol har accepterat att sådan tid kan kvalificera för permanent uppehållstillstånd vilket gör att situationen idag är svåröversäglig för individen.

Problemen har uppkommit även i de fall det rör sig om utsändning inom en statlig anställning där man enligt andra regelverk, såsom Socialförsäkringsbalken och folkbokföringslagen, anses bosatt i Sverige.

SULF anser därför att det på lämpligt sätt bör förtydligas att forskning eller forskarutbildning som bedrivs utomlands inom ramen för ett svenskt lärosäte ska anses ge den koppling till Sverige som krävs för att permanent uppehållstillstånd ska kunna beviljas om övriga krav är uppfyllda.

Permanent uppehållstillstånd för familjemedlemmar som fyllt 18 år

Vi har noterat att barn till föräldrar som söker permanent uppehållstillstånd inte längre kan få uppehållstillstånd genom sina föräldrar när de fyller 18 år för det fall föräldrarna beviljas permanent uppehållstillstånd. Däremot är det möjligt för den som fyllt 18 år att i vissa fall få fortsatt tillstånd genom anknytning till sina föräldrar för det fall att föräldern har ett tillfälligt uppehållstillstånd. SULF anser att detta är olyckligt och denna åtskillnad är svårbegriplig.

De flesta 18-åringar i Sverige, oavsett bakgrund, går kvar på gymnasiet och väldigt få försörjer sig själva på ett sätt som gör att de uppfyller kraven för permanent uppehållstillstånd. Det är också oklart på vilka grunder den som fyller 18 år kan få annat uppehållstillstånd utan koppling till sina föräldrar om de inte har eget arbete. Man kan här notera att motsvarande åldersgräns för uppehållsrätt är 21 år. SULF anser att denna högre åldersgräns även bör gälla för permanent uppehållstillstånd då det finns risk för att Sverige förlorar kvalificerade personer om hela familjen lämnar på grund av detta problem.

Vilket uppehållstillstånd ska industridoktorander och forskare anställda utanför högskolan ha och hur påverkar det möjligheten att söka permanent uppehållstillstånd?

En icke obetydlig andel av doktoranderna i Sverige har en anställning utanför lärosätet eller en annan anställning än som doktorand vid ett lärosäte. Det kan här vara oklart vilken typ av uppehållstillstånd som ska sökas eller som kan beviljas. Det kan vara möjligt att utfärda ett uppehållstillstånd för forskning beroende på om arbetsgivaren är en godkänd forskningshuvudman eller inte, men även i dessa fall kan det vara så att man söker uppehållstillstånd för arbete och arbetstillstånd istället. Doktorander anställda på exempelvis ett företag kan också komma att ha vanliga arbetstillstånd. Mot bakgrund av detta bör det övervägas om inte den bestämmelse som föreslås i 5.3.3. ska utsträckas även till personer med uppehållstillstånd för arbete.

Användningen av stipendier

Som nämns ovan anser SULF att skattefria stipendier inte ska användas som försörjning för doktorander och forskare utan att de ska ersättas med anställningar.

Det finns många goda skäl för detta, inte minst då stipendier inte ger tillgång till exempelvis försäkringar, pension och andra förmåner som anställda har. Bruket av stipendier sänder också signaler om att det inte rör sig om ett riktigt arbete att

arbeta med forskning. Stipendier är heller inte bra ur jämställdhetssynpunkt av ovan nämnda skäl.

SULF anser därför att regeringen bör utreda hur stipendier ska ersättas med anställningar, exempelvis genom förändringar av skattelagstiftningen.

Säkerhetsfrågor

Det är viktigt att frågor som rör Sveriges säkerhet tas på stort allvar. Av naturliga skäl har vi inte insyn i de bedömningar som görs i enskilda fall, men utifrån de signaler som kommer till oss kan vi ändå ana att misstankar särskilt uppstår gentemot personer med vissa medborgarskap. SULF vill därför påtala att det är olyckligt om det görs avkall på gedigna individuella bedömningar när det gäller säkerhetsfrågor i samband med att någon ansöker om uppehållstillstånd så att inte vissa medborgarskap mer eller mindre diskvalificerar individer som vill komma till Sverige för forskning eller studier.

Handläggningstider

En helt avgörande fråga för att Sverige ska uppfattas som ett attraktivt land för högkvalificerade personer är att handläggningstiderna är rimliga och förutsägbara. Det gäller alla relevanta typer av uppehållstillstånd, men också beslut medborgarskap där JO upprepade gånger kritiserat Migrationsverket.

SULF anser därför att regeringen måste se till att Migrationsverkets handläggningstider kortas och att man om så anses nödvändigt tillskjuter särskilda medel för detta. Migrationsverket bör också se över vad man kan göra för egen del, exempelvis inrätta speciella enheter som hanterar frågor som rör uppehållstillstånd relevanta för målgruppen. Detta då vi också kunnat konstatera att de som vänder sig till myndigheten med frågor inte alltid får korrekta svar.

Ställning som varaktigt bosatt

Ett alternativt sätt för doktorander, forskare och andra högkvalificerade personer att erhålla permanent uppehållstillstånd är att ansöka om ställning som varaktigt bosatt. Detta regelverk, som utgår från EU-direktiv, skiljer sig från bestämmelserna om permanent uppehållstillstånd enligt svensk lagstiftning på ett sätt som ibland gör att det kan vara attraktivt att söka. Dock har det visat sig finnas det en del tillämpningsproblem kring dessa bestämmelser. Vidare medger inte de bestämmelser som Sverige infört med anledning av direktivet att tid med uppehållstillstånd för andra studier än forskarstudier medräknas i kvalifikationstiden och inte heller kan tid med utsändning av en svensk arbetsgivare medräknas trots att direktivet öppnar för sådana möjligheter.

SULF anser därför att det nationella regelverket för ställning som varaktigt bosatt ska ses över med samma syfte som utredningen haft vad gäller övriga relevanta bestämmelser. SULF välkomnar också de förslag som EU-kommissionen lagt fram vad gäller en revidering av direktivet.

Sanna Wolk,
Föbundsordförande

Robert Andersson
Förhandlingschef